

УДК 001(043.3/.5):004.5

Гогунський В.Д., д-р техн. наук, проф.,**Гавриш О.В.**, ст. викл.,кафедра управління системами безпеки життєдіяльності,
Одеський національний політехнічний університет**Ткачук С.В.**, викл.,Новокаховський політехнічний коледж Одеського національного
політехнічного університету

МОДЕЛІ КОМПЕТЕНТІСНОГО НАВЧАННЯ

В.Д. Гогунський, Е.В. Гавриш, С.В. Ткачук. Моделі компетентісного навчання. Розглянуто особливості формування систем компетентісного навчання, що базуються на сукупності найзагальніших понять, які мають бути деталізовані в комплекс знання, уміння, навичок, цінності та відносин. Показана можливість застосування формальних підходів під час навчання для формування компетентності фахівців.

Ключові слова: навчання, компетентність, моделі, формалізація, фахівці, вимоги.

В.Д. Гогунский, О.В. Гавриш, С.В. Ткачук. Модели компетентностного обучения. Рассмотрены особенности формирования систем компетентностного обучения, основанных на совокупности общих понятий, которые должны быть детализированы в комплекс знания, умения, навыков, ценности и отношений. Показана возможность применения формальных подходов при обучении для формирования компетентности специалистов.

Ключевые слова: обучение, компетентность, модели, формализация, специалисты, требования.

V.D. Gogunsky, E.V. Gavrish, S.V. Tkachuk. Models competency training. The features of formation of competence training, based on the totality of the most general concepts that should be detailed in a set of knowledge, skills, skills, values and attitudes. The possibility of the use of formal approaches during training specialists for the formation of competence.

Keywords: training, competence, models, formalization, experts, claim.

Важливою складовою визначення кваліфікації проектних менеджерів є використання таксономії оцінок рівня засвоєння компетенцій та володіння практичними навичками, яка являє собою шкалу балів необхідних для отримання одного з чотирьох рівнів IPMA [1]. Кожна компетенція оцінюється відповідно до середніх балів, що наведені в таблицях таксономії. В РМСДФ [2] представлена модель «вимірів» компетенції, стосовно о управління проектами.

Багато публікацій в даний час присвячено питанням управління знаннями, але за змістом в цих публікаціях часто підтверджуються положення, що були сформульовані вже досить давно [3 - 14]. Наприклад, слід вказати на геніальні прогнози Едварда Демінга [15], які відомі нам завдяки публікації його відданого учня – доктора Генрі Нива [16]. На основі робіт Генрі Нива діють професійні спільноти в усьому світі, які пропагують запропоновану ним систему глибинних знань [17].

Демінг вважав, що всі менеджери повинні володіти тим, що він називав Системою Глибинних Знань, яка складається з чотирьох частин (рис 1):

- розуміння системи: розуміння всього процесу, в який залучені постачальники, виробники і споживачі (або одержувачі) товарів та послуг;
- знання про теорію варіабельності: поділ варіацій на виході будь-якого процесу на загальні - системні - причини і особливі або спеціальні причини - випадкові і скороминущі втручання в систему;
- елементи теорії пізнання: концепції, що пояснюють знання і межі того, що може бути пізнане;
- знання в області психології: розуміння людей.

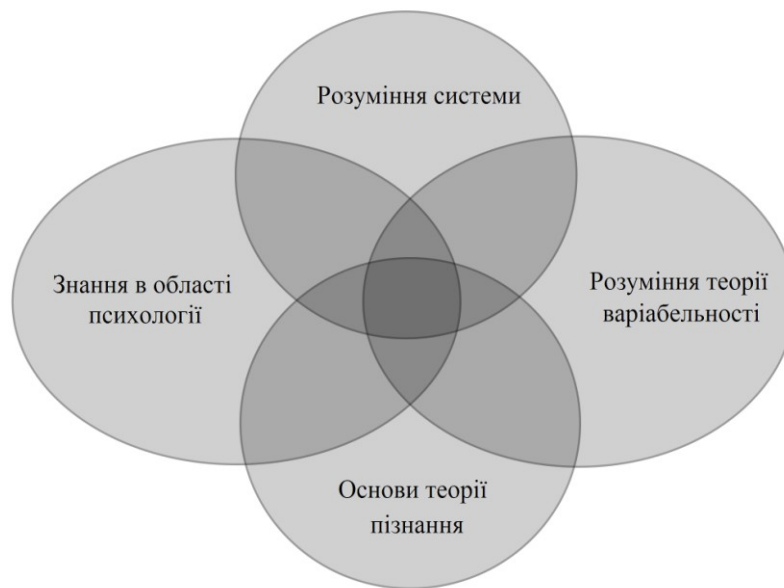

Рисунок 1 - Система глибинних знань за Е. Демінгом

Демінг пояснював: "Не потрібно бути видатним ні в якій з частин глибинних знань, щоб розуміти їх і застосовувати." 14 пунктів менеджменту в промисловості, освіті та управлінні країною природним чином впливають з системи глибинних знань як її застосування з метою перетворення сучасного стилю західного менеджменту до нового оптимізованого стилю "[15].

Широке застосування серед фахівців в галузі управління проектами знаходять визначення понять: особисті здібності, персональні компетенції, знання, технічні навички, виконавчі навички, креативні здібності [18 - 25]. Все це є певним відгуком дискусії про те, як слід сприймати опанування методів управління проектами, як навчання мистецтву, чи технічним прийомам, які стандартизовані і досконало описані в множині стандартів, керівництв і рекомендацій. Ясно, що не можна заперечувати доцільність застосування технічних прийомів і методів в управлінні проектами. Але саме визначення проекту, як «тимчасової діяльності, що спрямована на створення унікального продукту, послуги або результату» [1], наголошує на тому, що творчість і креативність є основними засадами проектного управління.

Компетентнісний підхід як глобальне явище знаходить віддзеркалення у всіх сферах функціонування людини [25 - 30]. Так, компетентнісний підхід у освіті переорієнтує освітянську парадигму з «знань, умінь» на становлення, цінності у вигляді компетенцій та компетентностей, що є інновацією, яка спроможна згладити суперечності між запитами ринку праці та існуючою системою освіти [31]. Впровадження компетентнісного підходу в галузь управління проектами при формуванні команди проекту та подальшому її розвитку, визначає зміну парадигми відбору претендентів до команди проекту: сьогодні це сукупність ставлень, цінностей, технічних засобів, поведінкових елементів до претендентів на участь у команді проекту [7]; пошук важливих характеристик особистості, які б задовольняли потребам динамічного зовнішнього середовища проекту.

Компетентнісний підхід базується на компетенціях та компетентностях фахівця. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) застосовує поняття *ключових компетентностей* (key competencies) для інтерпретації компетентнісного підходу, що дає можливість особистості ефективно брати участь у багатьох соціальних сферах; *ключові компетентності* становлять основний набір найзагальніших понять, які мають деталізовані в комплекс знання, уміння, навички, цінності та відносини [1, 25]. Зазвичай ключові компетентності, розглядаються, як відповіді на запити суспільства щодо збереження демократичного відкритого суспільства, нових вимог ринку праці, а також сучасних напрямків розвитку комплексних організацій та економічних зміни, тощо.

Стандартні компетенції містять ті здібності, які є загальними для всіх учасників конкретного виду діяльності і необхідні для вирішення типових завдань даної діяльності. Під *ключовими компетенціями* розуміються здібності вирішувати інноваційні задачі для даного виду діяльності. Ключові компетенції забезпечують конкурентоспроможність фахівця. *Провідні компетенції* є творчим потенціалом і перспективністю працівника, що забезпечують йому певний рівень успішності досягнень в майбутньому [25].

За національним стандартом України (NCB UA, ver. 3.1) галузь знань управління проектами, як відомо, охоплює такі групи компетенцій: технічні (Т), поведінкові (П), контекстуальні (К) та додаткові (Д) компетенції (національні та галузеві). Всі елементи вказаної множини компетенцій мають складні взаємозв'язки і фактично утворюють у сукупності простір знань проектного управління, який є предметом для підготовки менеджерів [1].

Сучасна освіта ґрунтується на сформульованому Фоною Аквінським ще у XIII столітті концепті: навчання полягає у сходженні по шаблях знання (рис. 2). Той, хто навчається, освоює і проходить послідовно по етапах знання: впізнавання, відтворення, вміння, творчості [31].

Концепція «навчання через все життя» передбачає регулярну перепідготовку і вдосконалення компетенцій професіоналів [32].

Динаміка розвитку та оновлення знань в галузі управління проектами ініціює створення нових науково обґрунтованих підходів до формування компетенцій фахівців з проектного управління [33 - 45]. Стає актуальним

перехід від формальних концепцій достатньою сукупністю знань проєктних менеджерів до оволодіння творчих компетенцій, що означає формування активних навичок діяльності в поєднанні з певними якостями особистості, знаннями в області проєктного управління та предметної області.

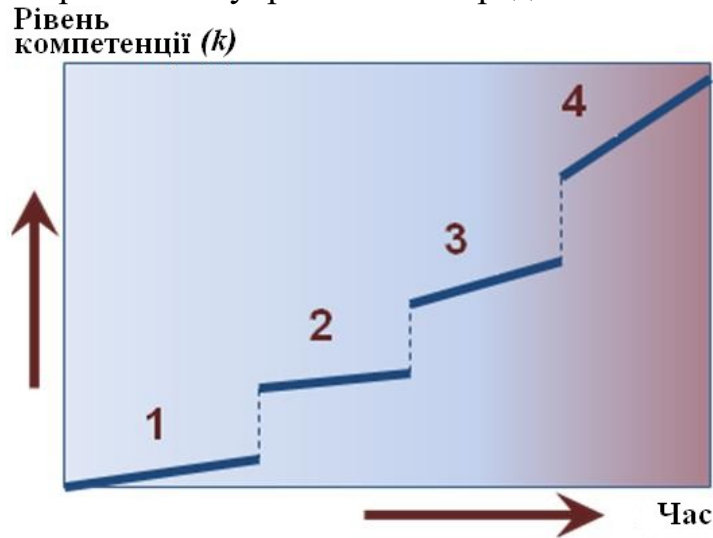

Рисунок 2 – Рівні компетенцій за Фомою Аквінським: 1 – впізнання; 2 – відтворення; 3 – вміння; 4 - творчість

У розвиток навчання знанням Девід Колб запропонував одну з найбільш відомих моделей [31], згідно з якою будь-яке навчання є циклічним і проходить 4 фази (рис. 3).

При всій своїй подібності моделі Д. Колба і Фоми Аквінського відображають різні аспекти навчання. Модель Ф. Аквінського визначає рівні досконалості індивідуума, а модель Д. Колба показує механізм досягнення цієї досконалості на кожному з рівнів компетенції.

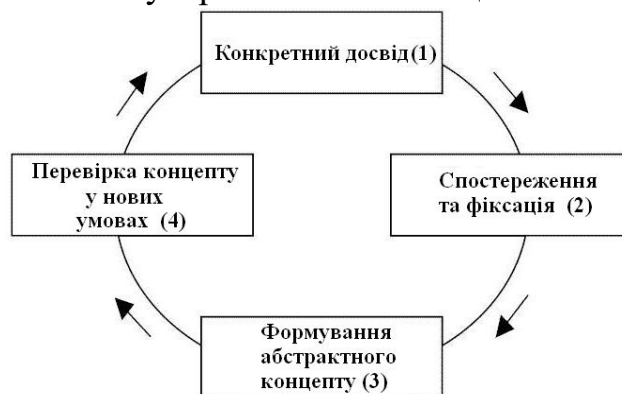

Рисунок 3 – Етапи навчання по Д. Колбу

Модель Д. Колба є аналогом циклу Шухарта – Демінга PDCA (Plan – Do – Control – Action), який широко застосовується в проєктному менеджменті для управління процесами та операціями. З урахуванням цієї аналогії можна запропонувати об'єднання моделей Фоми Аквінського і Д. Колба у вигляді спіралі: цикли Колба розриваються і переходять на наступні рівні компетенції. Перша модель визначає стратегічні цілі управління навчанням, а друга – тактичні механізми вдосконалення. Менеджер проєкту може на

практиці навчитися техніці складних умінь, але для цього у нього має бути право на помилку, щоб за виявленням помилки було її осмислення і виправлення, що є стимулом подальшого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бушуев, С.Д. National Competence Baseline, NCB UA Version 3.1 [Text] / С.Д. Бушуев, Н.С. Бушуева. – К.: ІРІДУМ, 2010. – 208 с.
2. Project Management Competency Development Framework (PMCDF) // Модель розвитку компетенцій менеджера проекту. 2-е изд. – 2013. – 91 с.
3. Лук'янов, Д. В. Метод структурного аналізу компетенцій NCB / Д. В. Лук'янов, К. В. Колеснікова, В. Д. Гогунський // Управління проектами у розвитку суспільства. – К.: КНУБА, 2012. – С. 135 – 136
4. Колеснікова, К. В. Визначення ядер знань поведінкових компетенцій фахівців з управління проектами / К. В. Колеснікова, Д. В. Лук'янов, С. В. Руденко // Вісник НУК. - № 5 – 6. – Миколаїв : НУК, 2012. – С. 84 – 88.
5. Колесникова, Е. В. Управление знаниями в IT-проектах / Е. В. Колесникова, А.А. Негри // Вост.-Европ. журнал передовых технологий. – 2013. – № 1/10 (61). – С. 213 – 215.
6. Колеснікова, К. В. Матричная диаграмма и «сильная связность» индикаторов ценности в проектах / К. В. Колеснікова, Т. М. Олех // Электротехнические и компьютерные системы. – № 7(83). – К.: Техніка, 2012. – С. 148 – 153.
7. Лук'янов, Д. В. Розробка посадових інструкцій проектних менеджерів за компетенціями національного стандарту / Д. В. Лук'янов, С. О. Величко, К. В. Колеснікова // Шляхи реалізації кредитно-модульної системи: матер. наук.-метод. семінару. – О.: Наука і техніка, 2012. – № 6. – С. 61 – 65.
8. Колесникова, Е. В. Методы оценки качества технических систем / Е.В. Колесникова, Г. В. Кострова, И. В. Прокопович // Тр. Одес. политехн. ун-та. – 2007. – № 1. – С. 128 – 130.
9. Колесникова, Е. В. Когнитивный анализ и моделирование сложных процессов для формирования профессиональных компетенций / Е. В. Колесникова, А. А. Негри, С. В. Ткачук // Матеріали наук.-метод. семінару «Шляхи реалізації кредитно-модульної системи організації навчання». – 2013. – Вип. 7. – С. 105 – 110.
10. Колеснікова, К. В. Оптимізація структури управління проектно керованої організації / К. В. Колеснікова, В. О. Вайсман // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Серія: Автоматизація процесів та управління. – Вип. 125 – Севастополь : СевНТУ, 2012. – С. 218 – 221.
11. Колесникова, Е. В. Разработка марковской модели состояний проектно управляемой организации / Е. В. Колесникова, В. А. Вайсман, С. А. Величко // Сучасні технології в машинобудуванні: зб. наук. праць. – 2012. – Вип.7. – Харків, НТУ «ХП». – С. 217 – 223.
12. Олех, Т. М. Методы оценки проектов и программ / Т. М. Олех, А. Г. Оборская, Е. В. Колесникова // Тр. Одес. политехн. ун-та. – 2012. – № 2 (39) – С. 213 – 220.
13. Руденко, С. В. Сетевые процессы управления проектами в контексте отображения состояний проекта / С. В. Руденко, Е. В. Колесникова, В. И. Бондарь // Проблемы техники. – 2012. – № 4. – С. 61 – 67.
14. Розробка марківської моделі зміни станів пацієнтів в проектах надання медичних послуг / С. В. Руденко, М. В. Романенко, О. Г. Катуніна Е. В. Колеснікова // Управління розвитком складних систем. – 2012. – № 12. – С. 86 – 89.
15. Деминг, У.Э. Новая экономика. / У.Э. Деминг. – М.: Эксмо, 2006. – 208 с.
16. Нив, Г.Р. Пространство доктора Деминга: Принципы построения устойчивого бизнеса / Г.Р. Нив; Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005.
17. Система глубинных знаний Деминга [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.stabbs.ru/deming_profound_knowledge.html. – Дата доступа: 07.04.2014.

18. Колесникова, Е. В. Оценка компетентности персонала сталеплавильной печи в проекте компьютерного тренажера / Е. В. Колесникова // Вост.-Европ. журнал передовых технологий. – 2013. – № 5/1 (65). – С. 45 – 48.
19. Колеснікова, К. В. Моделювання стратегічного управління міжнародною діяльністю університету / К. В. Колеснікова, С. М. Гловацька, С. В. Руденко // Проблеми техніки. – № 1. – 2013. – С. 95 – 101.
20. Колесникова, Е. В. Когнитивные модели слабо структурированных проектов создания программных продуктов // Материалы XX семинара «Моделирование в прикладных научных исследованиях». – Одесса : ОНПУ, 2012. – С. 48 – 50.
21. Руденко, С. В. Анализ результатов реализации технико-экономической природоохранной региональной программы / С. В. Руденко, Е. В. Колесникова, Т. М. Олех // Проблеми техніки. – № 2. – 2013. – С. 161 – 169.
22. Руденко, С. В. Модель оценки эффективности портфеля проектов / С. В. Руденко, С. В. Гловацкая, Е. В. Колесникова // Вісник ОНМУ. – 2013. – № 2 (38). – С. 149 – 151.
23. Вайсман, В. О. Сучасна концепція проектно-орієнтованого командного управління підприємством / В. О. Вайсман, К. В. Колеснікова, В. В. Натальчишин // Сучасні технології в машинобудуванні: зб. наук. праць. – 2013. – Вип. 8. – НТУ «ХП». – С. 246 – 253.
24. Рязанцев, В. М. Модель развития проектов карточного обслуживания клиентов банка / В. М. Рязанцев, Е. В. Колесникова, А. А. Негри // Зб. наук. пр. національного університету кораблебудування. – 2013. – №2. – С. 101 – 104.
25. Масленникова, К. С. Складники поведінкової компетенції учасників команди проекту на засадах компетентнісного підходу / Е. С. Масленникова, К. В. Колеснікова // Управління розвитком складних систем. – 2013. – №14. – С. 48 – 51.
26. Колесникова, Е. В. Теория проектного управления: закон контроля параметров риска / Е. В. Колесникова // Вісник Одеського національного морського університету. – 2013. – № 3 (39). – С. 220 – 232.
27. Колесникова, Е. В. Моделирование структур управления программами проектов в организационно-технических системах / Е. В. Колесникова // Вісник Одеського національного морського ун-ту. – 2014. – № 1(40). – С. 228 – 235.
28. Колесникова, Е. В. Моделирование слабо структурированных систем проектного управления / Е. В. Колесникова // Тр. Одес. политехн. ун-та. – 2013. – № 3 (42). – С. 127 – 131.
29. Колесникова, Е. В. Фрактальная размерность как мера трансформации серийной проектной деятельности в операционную / Е. В. Колесникова, И. И. Становская // Тр. Одес. политехн. ун-та. – 2013. – № 2(41). – С. 282 – 288.
30. Колеснікова, К. В. Аналіз структурної моделі компетенцій з управління проектами національного стандарту України / К. В. Колеснікова, Д. В. Лук'янов // Управління розвитком складних систем. – 2013. – №13. – С. 19 – 27.
31. Лукьянов, Д. В. Шу-Ха-Ри или копетентность по-японски / Д. В. Лукьянов, В. Д. Гогунский // Шляхи реалізації кредитно-модульної системи ...: Наук.-метод. сем. – № 6. – О. : Наука і техніка, 2012. – С. 117 – 121.
32. ISO/DIS 29990:2010. Learning services for non-formal education and training – Basic requirements for service providers. – ISO : ISO/TK 232, 2009. – 15 p.
33. Колесникова, Е. В. Трансформация когнитивных карт в модели марковских процессов для проектов создания программного обеспечения / Е. В. Колесникова, А. А. Негри // Управління розвитком складних систем. – 2013. – №15. – С. 30 – 35.
34. Колеснікова, К. В. Розвиток теорії проектного управління: обґрунтування закону К. В. Кошкіна щодо завершення проектів / К. В. Колеснікова // Управління розвитком складних систем – 2013. – № 16. – С. 38 – 45.

35. Колеснікова, К. В. Розвиток теорії проектного управління: обґрунтування закону ініціації проектів / К. В. Колеснікова // Управління розвитком складних систем. – 2014. – № 17. – С. 24 – 31.
36. Колесникова, Е. В. Развитие теории проектного управления: закон Ю.Л. Воробьева о влиянии риска на успешность портфеля проектов / Е. В. Колесникова // Управління розвитком складних систем. – 2014. – № 18. – С.62 – 67.
37. Колесникова, Е. В. Экстремальное управление проектами / Е. В. Колеснікова, А. А. Негри // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Управління проектами: стан та перспективи». – Миколаїв : НУК, 2012. – С. 135 – 136.
38. Руденко, С. В. Ідентифікація марківської моделі управління медичними проектами / С. В. Руденко, О. Г. Катуніна, К. В. Колеснікова // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві: зб. наук. пр. – 2013. – № 2. – С. 243 – 249.
39. Коджа, Т.И. Определение необходимых и достаточных условий объективности оценки результатов тестирования / Т.И. Коджа, В.Д. Гогунский // Тр. Одес. политехн. ун-та. - 2002. – Спецвып. – С. 87 – 88.
40. Колесникова, Е. В. Прикладные аспекты применения цепей Маркова для моделирования слабо структурированных систем проектного управления / Е. В. Колесникова // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві: зб. наук. пр. – 2014. – № 4(5). – С. 77 – 82.
41. Колеснікова, К. В. Марківські ланцюги - універсальний засіб моделювання проектів / К. В. Колеснікова // Матеріали X міжнар. наук.-практ. конф. «Управління проектами: стан та перспективи». – Миколаїв: НУК, 2014. – С. 134 – 136.
42. Vaysman, V. A. The planar graphs closed cycles determination method / V. A. Vaysman, D. V. Lukianov, K. V. Kolesnikova // Тр. Одес. политехн. ун-та. – 2012. – № 1(38). – С. 222 – 227.
43. Оборский, Г.А. [Инструменты реализации ценностного подхода в проектах дистанционного обучения](#) [Текст] / Г.А. Оборский, А.Е. Колесников, А.Н. Миколук // Электротехнические и компьютерные системы. - 2015. - № 19. – С. 330 - 333.
44. Гогунський, В.Д. Наукометричні бази: характеристика, можливості і завдання / В.Д. Гогунський, А.С. Коляда, Г.О. Оборський // Шляхи реалізації кредитно-модульної системи. – 2014. - № 8. – С. 3 – 12.
45. Колесников, А.Е. [Формирование информационной среды университета для дистанционного обучения](#) / А.Е. Колесников // Управління розвитком складних систем. – 2014. - № 20. – С. 21 – 26.